

NÉPÚJSÁG

A természet kalendáriuma

CLXXVIII.

Ma van napja, hogy 159 éve pihen **Bolyai Farkas** a vásárhelyi reformátustemető cintermének sarkában, s annak is már 158 éve, hogy pónyik lombja árnyékolja sírját. A halálát követő tavaszon tanítványa, Dicső Lajos, *pojnik* almafát ültetett a sírjára, a végrendeletben foglalt kérésének megfelelően. - olvasható **Weszely Tibor** 1974-ben az apáról megjelent könyvecskéjében.

Miért almafát? Mivel annak gyümölcse emlékeztette volt őt három olyan almára, amely az emberiség életében fontos szerepet játszott: Éva almájára, amely kiűzte az első embert a paradicsomból; Paris almájára, amely kirobbantotta a trójai háborút és Newton almájára, mely a világ valaha élt legnagyobb fizikusa fején koppanva, segítette őt a tömegvonzás törvényeinek felfedezéséhez. E fa - régebb úgy mondták volt hajtásutódja, ma divatosabban: klónja - azaz egyenes ági leszármazottja adta azokat az oltóvesszőket, amelyek által ennek az egyednek a genetikai anyaga több száz, ha nem éppen több ezer, gyümölcsfacsemetében él tovább az egész Kárpát-medencében, s ebben a szétszórattatásban **Oláh Anna** barátnőmnek kiváló érdemei vannak.

Hogy a sok száz erdélyi almafajta közül miért éppen a pónyikot érte e megtiszteltetés? Nem véletlen, ezt küldte Bolyai Farkas barátjának, Gaussnak egykoron. E fajta almafái gondozását hagyta legjobb barátjára **Áprily. Reményik**nek magának is kedvence volt a pónyikalma.

*A nagyapám gyümölcsfát ültetett:
Aranyparment, batult és pónyikot
És kanadai kormos renetet.*

- írja **Család-fűjében**, ugyanazon év fordulója táján, 1933-ban, amikor legjobb barátja három versében is megidézi a hójai kertet -

*S köztük egy ismeretlen csemetét.
Isten nevében keresztelte meg,
Adván neki önnön család-nevét.
A névtelen fa Reményik-fa lett.
És nőtt azután és lombosodott,
Nagy család fölé terebélyesedett.
És későn érő gyümölcsöt hozott.
De mikor a következő tavasszal
Elvirágoztak mind a fák már régen:
Még mindig volt belőle pince-mélyen.
Most nem virágzik már és nem terem,
Letöredeztek lassan ágai.
De hogy ne álljon oly reménytelen
A vén kert egyre ritkuló ölén,
Vigasztalásul szépen ráfutott
A vadszőlő, e költői növény.*

*Ősz van. Biborpalást leng most a fán,
Utolsó díszül fedve fát s nevet.
Nézem s szemembe könnyű könny szivárog:
Köszönöm, Istenem, kegyelmedet.*

Vajon ily bíbor ősz fölött lengett-e a 12 kilométeres utazásán ama hőlégballon, 232 évvel ezelőtt, 1783. november 21-én, amellyel **Jean-Francois Pilâtre de Rozier** francia fizikus és **Francois d'Arlandes** márkí az emberi repülés történetének első lapját írták? Abban az évben a kis Bolyai Farkas nyolc éves volt. A repüléstörténet újabb nagy fejezete, az űrutazás, fia zsenialitása, az *Appendix, A Tér abszolút igaz Tudománya* megszületése nélkül, elképzelhetetlen lenne.

S vajon milyen ősz volt 138 éve, amikor Érmindszenten megszületett a magyar költészeti hun-király Attilája? Olyan kísérteties volt-e, mint *Az eltévedt lovasában?*

*Vak ügetését hallani
Eltévedt, hajdani lovasnak,
Volt erdők és ó-nádasok
Láncolt lelkei riadoznak.*

*Hol foltokban imitt-amott
Ős sűrűből bozót rekedt meg,
Most hirtelen téli mesék
Rémei kielevenednek.*

*Itt van a sűrű, a bozót,
Itt van a régi, tompa nóta,
Mely a süket ködben lapult
Vitéz, bús nagyapáink óta.*

*Kísértetes nálunk az Ősz
S fogyatkozott számú az ember:
S a dombkerítéses síkon
Köd-gubában jár a November.*

- borzongta **Ady** -

*Erdővel, náddal pöre sík
Benőtteti hirtelen, újra
Novemberes, ködös magát
Múlt századok kódébe bújva.*

*Csupa vérzés, csupa titok,
Csupa nyomások, csupa ősök,
Csupa erdők és nádasok,
Csupa hajdani eszelősök.*

*Hajdani, eltévedt utas
Vág neki új hínárú útnak,
De nincsen fény, nincs lámpa-láng
És híruk sincsen a faluknak.*

*Alusznak némán a faluk,
Múltat álmodván dideregve
S a köd-bozótból kirohan
Ordas, bölény s nagymérgű medve.
Vak ügetését hallani
Hajdani, eltévedt lovasnak,
Volt erdők és ó-nádasok
Láncolt lelkei riadoznak.*

S őriz-e még katángkéket a mező vasárnapig, 22-ig, amikor a budai MOM Kulturális Központban gyűlünk össze az Erdélyi Helikon ünnepségére. **Nyíl helyett toll** címmel ötödször emlékezik az **Erdélyi Helikon-Marosvécsi Kemény Alapítvány** az Erdélyi Helikonistákra, köztük a 20 éve elment **Kiss Jenőre**. **Idegenben** című versével idézem.

*Ha otthon, ha idegenben,
jó heverészni őszi csendben:
szemem léggömbjeit eloldom,
hadd szálljanak, túl síkon, dombon.*

*Nézelődöm, de eszem máshol -
Mire is gondolna, ki távol?
Arra, mi közel áll szívéhez,
arra, mit magáénak érez.*

*Ó, mily fájó, ó, milyen szép
a messzeségben e közelség!
A sok halk emlékkal mi ér föl? -
Szinte fáj fölkelni a rétről.*

*A rétről, melyet lám, csak mostan,
csak most veszek szemügyre jobban -
de hát nincsen mit látni rajta,
néhány virág, útszéli fajta -*

*Leszakítok egyet, egy kéket,
nézem, mily gyöngéden csipkézett,
s magyarul ejtem a nevét ki:
katáng...katáng...Vajon megérti?*

Annak reményében, hogy erdélyi almák ízét, révbé érő eltévedt ló ügetését s kései katáng kékjét egyaránt értik otthon s idegenben, maradok kiváló tisztelettel:

Kiss Székely Zoltán

Kelt 2015-ben, a cinterem-mögötti pónyik termőre fordulása után közel másfél évszázadnyira

Magyarul ejtem a nevét is katáng..., katáng... Vajon megérti?

Az Istenszéke alatt bíborpalást leng a fákon álomőszben